

Әлфия Зиннурова

КҮҢЦЕЛЛЕ
БАЛА САК

Балалар өсөн йырзар

Әлфия Зиннурова

КҮНЦЕЛЛЕ БАЛА САК

Балалар өсөн ырҙар

Башкортостан Республикаһы
Мәғариф министрлығы тарафынан рағланды

КИТАП

ӨФӨ • 2013

УДК 372.016:78
ББК 74.268.53 Баш
3-54

Зиннурова Ә. С.
3-54 Күңелле бала сак: балалар өсөн йырҙар. — Өфө: Китап, 2013. —
64 бит.

ISMN 979-0-706381-03-9

Башкортостаныбызға һөйөү хисенән тыуған был басмаға эскерһезлеккә, көр күңеллеккә, сағыу лирикаға әйә булған йырҙар тупланған. Уларҙа бөлөкәй генә ысыкта қояш нурҙарын да, башкорт халық музыка қоралдары тауыштарын да, тыуған ерҙең моңон да ишетергә мөмкин.

Методик қуланма балалар бақсаһының музыкаль етәкселәренә, музыка укытыусыларына, өстәлмә белем биреү педагогтарына, хор етәкселәренә, йырсыларға, шулай ук студенттарға тәғәйенләнә.

ТП – 093/13

ISMN 979-0-706381-03-9

УДК 372.016:78
ББК 74.268.53 Баш

© Ә. С. Зиннурова, 2013

© БР-зың Зәйнәб Бишшева ис. Башкортостан
"Китап" нәшриәте ДУП-ы, 2013

Инеш

Без бөтөбөз зә балаларыбыззы һау-сәләмәт, бәхетле һәм киләсәктә уңышлы кешеләр итеп күрергә теләйбез. Быға нисек өлгәшергә һуң?

Сабый сактан ук балаларза донъяға ижади караш һәм төрлө тормош ситуацияларында юғалып калмайса, уларзан сығыу юлдарын табыу һәләтән тәрбиәләү мөһим. Бигерәк тә бөгөнгө тормошта тик социаль актив һәм эмоциональ йәһәттән һау кешеләрзең роле арта төшә. Билдәле булуынса, музыка баланы төрлө яктан үстәрә: хәтерзе, интуицияны һәм логик фекерләү кеүәһән арттыра, аралашыу һәләтән ныгыта, хатта мейенең гармониялы үсешен тәьмин итә. Мәсәлән, Британия ғалимдары озак кына вакыт 6 йәштән алып 9 йәшкә тиклемге балаларзы күзәткәндәр. Күзәтеү астында булғандарзың бер өләшә фортепиано менән скрипкаға өйрәнгән булған, калғандары — юк. Теләгәндәргә вакыты-вакыты менән компьютер томографияны үткәреп торғандар. Шуныһы кызыклы: бер йыл үткәндән һуң, музыка менән шөгәлләнәүселәрзең мейенең бер өләшә музыка менән шөгәлләнмәүселәрзекенә карағанда бер сиреккә үсәүе теркәлә. Үсешеп киткән «сөйәл» мейенең ике ярымшары араһындағы информацияны алмаштырыу функцияһы өсөн яуаплы. Тимәк, бала йәһәтерәк уйлай һәм карарзарын аңлы рәүештә кабул итә тигән һүз.

Балаларзың һаулығын һаклап калыу — шулай ук актуаль мәсьәлә, был йәһәттән дә музыка кешенең организмына ыңғай йогонто яһай. Музыкаға һөйөү тәрбиәләү — ул һау-сәләмәт тормош канундарына өйрәтеү зә. Был максатка ирешәүзең бер юлы — ул күмәкләшәп йәки яңғыз килеш йыр йырлау. Кешенең тауыш аппараты — бик үзенсәлекле, хатта уникаль музыкаль корал. Йырлаған сакта тыуған тауыш 15–20%-ка ғына тышкы даирәгә тарала. Тауыш тулқынының калған өләшә эске органдар менән үзләштереләп, уларзы вибрация хәленә килтерә. Эске органдарзың бик үзенсәлекле был вибрацион массажи уларзың эшмәкәрлеген якшырта, ә систематик рәүештә йырлау тын алыу аппаратына ғына түгел, кан тамырзарына ла ыңғай йогонто яһай, уларзы ныгыта, стрестарзан арындыра.

Музыка менән шөгәлләнәүзең тәүге этабы өсөн бер мөһим момент — яңғырауыклы хәрәкәттәр — сәпәкәй итеү, тыпырлау, бармак сиртеү һ. б. — менән уйнау тураһында айырым әйтергә кәрәк. Бындай ритмик озатыузың төрлө формалары бөтә халыктарза ла, шул исәптән башкорттарза ла бар. Яңғырауыклы хәрәкәттәрзе файзаланыу балаларза бигерәк тә музыканы тойомлау, уның ритмын үзләштереү өсөн бер юл булып тора.

Йырлағанда баланың йылмайыуы ла бик мөһим. Билдәле булуынса, тауыш ситкә таралған сакта, ирендәр йылмайған хәлдә уны тештәргә шылдырып, алгы резонаторзы кулланырға мәжбүр итә. Әгәр укыусы йылмайып йырлаһа, тауыш якты, таза һәм иркен тыуа. Тора-бара

Методик курһәтмә.

Был төрән мәгәнәле йыр. Бер-беренде сәләмләү — иҫәнлек-һаулык, уңыштар, именлек теләү. Йыр балаларҙы төрлө телдәрҙә сәләмләргә өйрәтә, халыктар дуслығына һәм берҙәмлеккә өйҙәй.

Йырҙы башкарыр алдынан балаларҙы төрлө илдәргә «сәйәхәткә» саҡырырға һәм төрлө телдәрҙә сәләмләргә өйрәтәргә мөмкин. Класты икегә бүлөп, командалар араһында диалог рәүешендә йырлатыу за яҡшы. Кушымтала ритм, сәләмләүҙе сирек пауза тотоп төркөмлөп әйттереү (дат телендә ул: «Гуда!» (1-се төркөм), ә французса: «Бонжур!» (2-се төркөм) һ. б.) мөһим.

СӘЛӘМ

Халык һүҙҙәре

Дәртле

1. "Әс - сә - лә - мә - ғә - ләй - күм!" И - ше - тө - без һәр кен.

Төр - лә - без төр - лә ер - зә йә - шәй, һәр кем

үз те - лен - дә сә - ләм - ләй. Дат те - лен - дә ул: "Гу -

да!" Әфран - цуз - са: "Бон - жур!" "Гу - да, бон - жур, гу -

да, бон - жур, гу - да, бон - жур, гу - да, бон - жур, гу - да!"

2. «Здравствуй!» и «Добрый день!»

Слышим мы каждый день.

Все кто от нас живет вдалеке

Шлют привет на своем языке.

Припев: Привет немецкий: «Гутен таг!»

А по-монгольски: «Сайнбайну!»

3. «Hi!» «Hello!» «Good day!»

Greet each other every day

Everybody who lives on this wonderful World!

Have to say worm regards native words.

Refrain: In Japanese: «Konihiwa!»
In English: «Hello!»

4. «Әссәләмәгәләйкүм!»

Ишетәбез һәр көн.
Төрлөбөз төрлө ерзә йәшәй,
Һәр кем үз телендә сәләмләй.

Кушымта: Испан телендә ул: «Ола!»
Ә башкортса: «Сәләм!»

Методик күрһәтмә.

6–7 йәшлек балалар өсөн диапазоны киң булмаган бишек йыры. Киң һикерештәр булһа ла, йыр еңел ятлана. Йырҙың йөкмәткене лә хикмәтле: урманда йәшәгән айыу зур булһа ла, унан куркмаһса мөмкин, сөнки ул изге күңелле, ә бына бүре менән төлкөнән ситләшергә кәрәк – улар уһал һәм хәйләкәр. Кешеләр зә шулай төрлөсә була.

БИШЕК ЙЫРЫ

Р. Шәғәлиев һүззәрә

Тыныс, һузынқы

p dolce

1. Кем - дәр ге - нә көн ит-мәй ул без - зәң ур - ман э - сен - дә.

mp

Бе - лер - гә кә - рәк, йом - ша - ғым, о - ло - нон да, ке - се - нен дә.

mp

mf

Күп - ме йән - лек бар ер - зә, кем дүс, кем дош - ман без - гә?
 Әл - ли - бәл - ли, әл - ли - бәү, әл - ли - бәл - ли, әл - ли - бәү!

mf

p

2. А - йыу бик зур - зан бул - һа ла, кәм - һет - кә - не

p *mp* *p*

юк без - зе. Күр - гән һа - йын сә - ләм би - реп,

mp *p* *mf*

cresc. *mf*
 һо - ра - ша хә - ле - без - зе. Ап - ты - ра - ма
 Әл - ли - бәл - ли,

cresc. *mf*

dim. *p* Кабатлау өсөн Тамамлау өсөн
 һис бы - ға, һин дә сә - ләм бир у - ға.
 әл - ли - бәү, әл - ли - бәл - ли, әл - ли - бәү!

dim. *p* *pp*
 1. 2.

3. Бүрө лә бик йырткыс түгел
Тамагы тук сагында.
Уның менән булганым бар
Мин бер нисә табында.
Шулай за һак бул унан,
Ул һиңә түгел болан,
Әлли-бәлли, әлли-бәү! } 2 т.

4. Ә төлкө бик тә хәйләкәр,
Йырак йөрө өңөнән.
Күптәребез әрәм булды
Уның татлы теленән.
Һыйпаһа, әйлән тупка,
Башыңа етер юкһа.
Әлли-бәлли, әлли-бәү! } 2 т.

Методик күрһәтмә.

Был йыр иң кәзерле, гәзиздәрзән-гәзиз кешеләр — әсәйзәребезгә арнала (9–11 йәшлек балалар өсөн). Шуға ла уны бәтә күңел йылыһын һалып, бәтмәс һаз менән башкарырға кәрәк. Йырҙың көйө вальс ритмында булғанға күрә, оҙон өзлөкһөз тынды талап итә. Кушымтала «әсәй, әсәй, кәзерлем» тигән һүззәргә тап килгән бәләкәй септимаға булған киң һикерешкә игтибар итергә кәрәк. Уны таза башкарыу өсөн тәүзә бер нисә тапкыр «әстән» генә («әстән» ишетер өсөн), азақ тауыш менән башкарырға тәкдим ителә.

ӘСӘЙЕМ, КӘЗЕРЛЕМ

Р. Зөбәйер һүззәре

Һөйкөмлө, моңло

The musical score is written for piano in 6/8 time. It consists of three systems. The first system shows a treble clef with a whole rest. The second system features a vocal line with a melodic line of eighth notes and a piano accompaniment with a bass line of quarter notes. The third system continues the piano accompaniment. The word 'tr' is written above the piano part in the second system.

mf

mp dolce   *mf*   *mp*   *mf*   *mp*

1. Мин   я - ра - там   э - сә - йем - дең   сә - сен та - рап   үр - гә - нен,

mp   *mf*   *mp*   *mf*   *mp*

mp   *mf*

та - ғы у - ның   их - лас и - теп   өй   бал - қы - тып   көл - гә - нен.

mp   *mf*

Нушымта

f *dim.* *mf*

Ә - сәй, ә - сәй, кө - зер-лем, мәң - ге йә - шә донь - я - ла.

f *dim.* *mf*

mf

Бү - ләк ит - тең һин ми - не тыл - сым - лы был
Һин - һез ми - ңә бик кү - ңел - һез

mf *mp*

p *mp* *mf*

донь - я - ға. бу - лыр и - не донь - я - ла.

p *gliss.* *mp* *mf*

2. Мин яратам әсәйемдең
 Камырлы ак кулдарын.
 Уга ғына бағышлайым
 Ошо күңелем йырҙарын.
 Кушымта.

Методик күрһәтмә.

Был йыр Америка психологы Луиза Хейзың «Үзеңде ярат» китабын укығандан һуң ижад ителде. Ул: «Тәүҙә кеше үзен, һуңынан башкаларҙы яратырға тейеш, юғиһе буш һауыт тирә-яктағыларға бер нәмә лә бирә алмай», – тип яза. Безҙе бала сактан тыуған ерҙе, ата-әсәне, мәктәпте һ. б. яратырға өйрәттеләр. Ә үзеңде яратырға кәрәклегә хақында бер һүҙ ҙә булманы. Тәрән мөгәнәле йыр үзеңде яратырға, матур сифаттар тәрбиәләргә, көмһенмәскә өйрәтә. Тап шул сакта ғына үзеңде уратып алған мөхиткә, кешеләргә игтибарлы шәхес булып үсеү мөмкин.

Йырҙы күтәренкә күңел менән, илһамланып башкарыу талап ителә. Кушымтаһын дөртлө бейеү кеүек итеп, ә куплеттарҙы һузыңқырап йырлау һөҙөмтәле буласаҡ.

МИН ҮЗЕМДЕ ЯРАТАМ

И. Илембәтова һүҙҙәре

Йәнле, дөртлө

mf

Кушымта

Там-там-там, трам-там-там, мин ү-зем-де я-ра-там. Там-там-там, трам-там-там,

мин һез-зе лә я-ра-там. Я-ра-там мин и-лем-де, ма-тур баш-корт те-лем-де,

e-m D G e-m rit. D G

уй - нап - кө - лөп үт - кө - рөм һәр бер я - ңы кө - нөм - дө.

моңло, һузынқы *mp* D G *mf* G

1. Я - ра - там а - та - йым - ды, я - ра - там ә - сә - йем - де,

h-m e-m D e-m *mp*

е - тәк - лә - йем у - лар - ҙы би - рөп йы - лы у - сым - ды.

йәнле, дөртле

f *mf* *mp*

Кушымта G *f* e-m a-m D G G

Там - там - там, трам - там - там, мин ү - зөм - дө я - ра - там. Там - там - там,

e-m a-m D G a-m *mf* D G

трам - там - там, мин һөз - зө лә я - ра - там. Я - ра - там мин и - лем - дө,

e-m D G a-m D G

ма - тур баш - қорт те - лем - дө, уй - нап - кө - лөп үт - кө - рөм

e-m D G Es Тамамлау өсөн

һәр бер я - ңы кө - нөм - дө. Мин ү - зөм - дө я - ра - там.

F G *gliss.*

Мин һөз - зө лә я - ра - там, я - ра - там!

Кушымта.

2. Башам көзгө алдына,
Күрөм унда үземде.
Нокланып карап торам
Ала алмай күземде.

Кушымта.

3. Кояш апай күктөн безгө
Йылмайып карап тора.
Мин һеззе бик яратам, тип,
Теләктәр әйтеп тора.

Методик күрһәтмә.

Был йырзың нигезендә тыуған ил тәбиғәтенәң матурлығы менән һокланыу ята. Куплеттарын күңел күтәрәнкелегендә, кушымтаһын (өс тауышка башкарыла, укыусыларзың вокаль әзерлектәрәнә карап, бер тауышты бөтөрөргә мөмкин) сағыуырак, тулы тауыш менән йырлау тәһсирлерәк яңғырар, сөнки йырзың кульминацияһы кушымтала урынлашкан. Көй уңайлы, уны ике тауышка, диалог формаһында ла башкарырға мөмкин: беренсе фразаны – кызык-кай, икенсене – малай һ.б.

БЫЛ МИНЕҢ ТЫУҒАН ЕРЕМ

Р. Ураксина һүззәре

Күңелле

The musical score is written in 2/4 time and consists of two systems. The first system includes a vocal line and a piano accompaniment. The piano part features a melody in the right hand with a *mf* dynamic and a bass line in the left hand. The second system continues the piano accompaniment, with a *mp* dynamic marking and a *cresc.* (crescendo) marking. The vocal line in the second system includes the lyrics: "1. Тәм-ле һыу, тәм - ле һа -". The piano part in the second system includes a *f* (forte) dynamic marking and a *gliss.* (glissando) marking.

a-m d-m *mf*

уа, кө-меш ям-ғыр-зар я - уа. Бе-йек тау, йом-шак туп - рак, ур-ма-

G C *mf* a-m a-m

ны ең - кө а - уа. Кү-бә - ләк сәс - кө - ләр - зә, е - ләк - ле сәх - рә - ләр -

F d-m *cresc.* d-m

зә, ем - ем, ем - ем йыр - лай - зар, кы - уа - ныс сә - сә - ләр

тантана
Кушымта

G *f* C a-m

зә. Был ми - нең тыу - ған е - рем, был ми - нең тыу - ған и -

d-m G G

лем. Бә-хет - ле мин о - шон - да, зу - ра - ям, а - лам бе - лем.

C a-m

Был ми - нең тыу - ған е - рем, был ми - нең тыу - ған и - лем. Бә-хет -

d-m 1. G C *ff* | Тамамлау өсен G C *ff*

ле мин о - шон - да, зу - ра - ям, а - лам бе - лем. - ям, а - лам бе - лем.

2. Тоям батыр тауышын,
 Яулы тарих һағышын.
 Бөркөттәр саңкығанын,
 Курайзың йырлағанын.
 Әсәмдең назы бит ул,
 Күңелдең язы бит ул,
 Тәүфик, шатлык биреүсе
 Йөрәктең сазы бит ул.

Кушымта.

Методик күрһәтмә.

Йыр Башкортостандың милли батыры – Салауат Юлаевка арналған. Ул халык стилиндә, уңайлы регистрға язылған, ә ритмы аттар сапканын кәүзәләндәрә. Көй башындағы кварта интонацияны яуға сақырған кеүек. Был йыр мәктәп йәшендәгә бәтә малайзарзың иң яраткан йырзанының берәһе, сөнки улар бәтәһе лә батыр булырға теләй.

САЛАУАТ БАТЫР

Р. Ураксина һүзәрә

Марш темпында

The musical score is written in 2/4 time and consists of several systems. The first system shows the piano accompaniment in the right and left hands, starting with a *mf* dynamic. The second system introduces the vocal line with the lyrics: "1. Үр - һә - лә - неп яу - ға са - ба Са - ла - уат - тың ат - ка - йы." The piano accompaniment continues in the third and fourth systems, maintaining the *mf* dynamic. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings.

f

1. 2.

Ай - най, мал - қа - йы, топ - топ - топ то - як - қа - йы, топ - топ - топ то -

f

3. *mf* *ff*

як - қа - йы. ба - тыр ру - хын бе - лә - сәк, ба - тыр ру - хын бе - лә - сәк!

3.

mf *ff*

2. Салауаттың ярһуу атын
 Узыр батырзар тыуһын,
 Топ-топ батырзар,
 Өзә басып барырзар. } 2 т.

3. Салауаттың утлы рухы
 Йәш күнелдәргә тулһын,
 Ай-най, киләсәк
 Батыр рухын беләсәк! } 2 т.

Методик күрәтмә.

Башкорт халык музыка коралдары тураһындағы йырҙар циклы. «Курай» менән «Мандолина» бик катмарлы түгел. Беренсе йыр – секста, икенсеһе – септима диапазондарында. «Кумыз» ике тауышка язылған: альттар партияһы кумыз яңғырашын тасуирлай («бдиң-бдоң»), сопранолар төп көйҙө бик яқты, йылмайып башкарырға тейеш.

КУРАЙ

Р. Ураксина һүзҙәре

Моңло

mf

1. Күп-те күр-гән, кү-зе юк,

mf *mp* *mf*

mp *mf* *mp* *mf* *mp*

бер кем - дән дә се - ре юк. А - уы - зы бар, һү - зе юк.

mp *mf* *mp* *mf* *mp*

mf *дәртле mp* *mf* *mp*

Та - уы - шы бар, те - ле юк. Та - кы - я - баш ку - рай - кай, кай - за үс - тең?

mf *f* *mp*

Кай - зар - за? Йәй бу - ы - на моң йы - йып, кип - тең көз - ге ай - зар - за.

2. Курайзы үлсәп алдым —
 Ыгез тотамдан булды.
 Уйып куйзым тишәктәр —
 Моң сыгырга ишәктәр.
 Курайза уйнай Юлай,
 Кыззар курай тарталар.
 Алмас, Азамат, Булат та
 Курайзы яраталар.

МАНДОЛИНА

Р. Ураксина һүззәре

Йәнле, дәртле

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is a treble clef staff in 2/4 time, containing a melodic line with a series of eighth notes and quarter notes, some with slurs. The lower staff is a piano accompaniment in 2/4 time, featuring a bass line with chords and eighth notes. Dynamics markings include *mf* (mezzo-forte) and *mp* (mezzo-piano).

1. Динь-динь, тринь-динь, ман - до - ли - на кыз - зар - зың кул - да - рын - да.

The piano accompaniment for the first phrase, corresponding to the vocal line above. It features a bass line with chords and eighth notes. Dynamics markings include *mp* (mezzo-piano) and *mf* (mezzo-forte).

Ме - ди - а - тор йылт-йылт те - йә ман - до - лин(а) кыл - да - ры - на.

The piano accompaniment for the second phrase, corresponding to the vocal line above. It features a bass line with chords and eighth notes. Dynamics markings include *mf* (mezzo-forte) and *mp* (mezzo-piano).

Кушымта

mp

mf

mp

Тәр - лин - тәр - лин, тәр - лин - тәр - лин, ман - до - ли - нам моң - ла - на.

mp

mf

mp

mp

mf

mp

Ман - до - ли - на тың - ла - ған - да моң - hoz - зар за моң а - ла.

mp

mf

mp

2. Трәллә-трилли, трәллә-трилли,
Сиртәм дә һаман сиртәм.
Мандолина сиртеп кенә
Бөтәһен дә бейетәм.

Кушымта.

КУМЫЗ

Р. Ураксина һүззәре

һалмак

C. *mf*

1. Ки - ре йө - зәс, би - ре йө - зәс

A. *mf* *mp*

Бдиң-бдоң, бдиң-бдоң, бдиң-бдоң, бдиң-бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң,

кир - ле - мыр - лы хи - ке - рә. хи - ке - реп ти - мер төр - тө - лә йө - рәк - кө моң
бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң.

Кушымта
tr

ет - ке - рә. Бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң,
бдиң - бдоң, Бәб - дер, бәб - дер, бәб - дир - тө, би - ге - рәк оҫ -

tr

бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң,
та сир - тө. Бәб - дер, бәб - дер, бәб - дир - тө,

mf

бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң, бдиң - бдоң.
көл - мәҫ - тәй - ҙе көл - дәр - тө.

2. Кумыз сиртә белгәндең
Йырлап тора кумызы,
Кумыз сиртә бармактар,
Бейеп китә аяктар.

Кушымта.

Методик күрһәтмә.

Был йырҙы тыуған Башкортостанды данлаусы гимн тип атарға була. Квинта һәм секстаға байтаҡ һикерештәре булған был көй балалар өсөн киң диапазон — дециманы һәм бер туктауһың өзлөкһөҙ тын алыуҙы талап итә. Йырҙың башы алыстан кеүек, әкрән генә (piano) башлана ла, яйлап кына юғары регистрға күтәрелә, динамик үсеш һөҙөмтәһендә тауыштар өскә бүленә, ә көй үҙе гимн төҫө ала. Бында иң кыйыны — динамиканың күтәреләүен дәрәҫ күрһәтәү. Йырҙы башланғыс класс укыусылары ла, өлкәндәр ҙә башкара ала.

БАШҚОРТОСТАН – ТЫУҒАН ЕРЕМ

И. Илембәтова һүззәре

Ғорур, иркен

The piano introduction is in 4/4 time and marked *f*. It begins with a whole rest in the right hand and a half note G4 in the left hand. The melody in the right hand starts with a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, C5, B4, A4, G4, and a triplet of eighth notes G4, A4, B4. The left hand accompaniment consists of chords: G4-B3, A3-C4, B2-D3, and G2-B2.

The first vocal phrase is in 4/4 time. The melody starts with a whole rest, then a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and a dotted quarter note C5. The piano accompaniment features a melody in the right hand and a bass line in the left hand. Dynamics include *mp* and *mf*. The lyrics are: 1. А - як ас - ты йө-шел ке -

The second vocal phrase continues the melody. The lyrics are: ләм, баш о - со зәң-гәр көм-бәз. Сәс-кә-ләр - зә наз-лап. Dynamics include *mp* and *mf*.

mf *f*

иç - кән ел - дө - ре шун-дай е - ләс. Баш-кор-то -

f

стан — тыу - ған е - рем, из-ге та - рих хи-нең е -

f

рең. Ку-рай мо - но, кы-лыс сы - ңы, сал бы-уат -

Кабатлау өсөн

mf *mp*

тан кил - гән йы - рың.

Тамамлау өсөн

f *ff*

тан — як - ты у - йым.

2. Ғорур таузар, күк урмандар,
Далалар икһез-сикһез.
Киң кырзарға йәйрәп ятқан
Тук башак, алтын диңгез.

Кушымта: Башкортостан — тыуған ерем,
Изге тарих һинең ерең.
Курай моңо, кылыс сыңы,
Сал быуаттан килгән йырың.

3. Халкым эшсән бал кортолай,
Хезмәт йыры илде данлай,
Батыр халкым, рухлы халкым
Үз телен, ерен һаклай.

Кушымта: Башкортостан — атайсалым,
Һиңә акты тамсы каным.
Һинең өсөн эшсән кулым,
Башкортостан — якты уйым.

Марш жанрындагы йыр. Үз илең-ырыуың өсөн горурлык, халык традицияларына карата һаксыл мөнәсәбәт, илһөйәрлек һәм милли ұзаң тәрбиәләй.

Йырзы тыныс, кыйыу һәм асык дикция менән башкарырға кәрәк.

ШӘЖӘРӘ

Р. Айсыуакова һүззәре

Марш темпында

mp *g-m2* *mf* Es

1. А - тай - сал ул - да - ры тө - йәк ит - кән йәм -

mp *g-m* *mf*

ле ка - ра - ғай - лы буй - за - рын, шә - жә - рә - һен яз - ған, донь - я кет -

mf Es *B* *F* *B* *f* Кушымта

кән, гәр - ләп тор - ған у - йын, туй - за - ры. Шә - жә -

g-m *F*

рә - ул та - рих төп - кө - лә - нән а - та - ба - ба - лар - зың та - уы -

Es *C* *g-m*

шы, үт - кән - дәр - зә ки - лә - сәк - кө бәй - ләй шә - жә -

d-m7
Кабатлау өсөн
mf g-m
Тамамлау өсөн
g-m

рә - лә ха - лык яз - мы - шы. Шә - жә - шы.

2. Салауаттай батыр егеттәре
Ата аманатын тоткандар.
Фәзиз ере өсөн йән аямай
Илен һаклап яуға сапкандар.

Кушымта.

3. Шәжәрә агасы үсә бара,
Якты уның килер көндәре.
Бөгөн Яңы Сибай ерен данлай
Атайсалдың горур улдары.

Кушымта.

Методик күрһәтмә.

Йыр тыуған ауылға, ауылдаштарға, тыуып үскән төйөккә арналған. Ул изгелек һәм киң күңеллек, башкаларға, тыуған ергә һөйөү хистәрен тәрбиәләй һәм игтибарлы булырға өйрәтә.

Йыр халык стилиндә, ля-минор тоналлегендә язылған. Уның башы лирик, моңло планда, кушымтаһы — дәртеле, күңелле. Ритмик кыйынлыктар юк: бөтә тауыштар тигез озонлоктар — һигезлеләр һәм ун алтылылар аша бирелгән. «Һау ғынамы», «изге булһын» һәм башка һүззәргә тап килгән боролоштарға игтибар итергә кәрәк. Таза интонациянан тыш, уларҙы дәрәс башкарыу өсөн шулай ук асыҡ дикция ла талап ителә.

ҺАУМЫҢЫҒЫЗ, АУЫЛДАШТАР!

Ә. Алдырханова һүззәре

Дәртле

mf d-m g-m C F

1. һау - мы - ғы - ғыз, кан - кәр - зәш - тәр, ту - ған - дар һәм як - таш - тар!

d-m g-m A d-m *mp*

Ак - һа - кал - дар, а - ғи - нәй - зәр — хәр - мәр - ле а - уыл - даш - тар!

Кушымта

f F B C F d-m B C F

һау ғы - на - мы, һау ғы - на - мы һәр бер ке - ше, һәр бер йорт!

mf B g-m C F+d-m A B (d-m) *mp*

Из - ге бул - ын уй - ни - эт - тәр, өй - гә тул - ын ы - рыҫ, кот!

mf B g-m C F g-m A d-m *mf*

Из - ге бул - ын уй - ни - эт - тәр, өй - гә тул - ын ы - рыҫ, кот!

2. Олатауым, Маяк тауым,
Улағым шифа, дауа.
Йәнтөйәгем – йәшәйешем
Һин генә һулар һауам.

Кушымта.

3. Олатайзар аманатын
Онотмай һәр беребез.
Яратабыз, кәзерләйбез –
Киммәт тыуған еребез.

Кушымта.

Методик күрһәтмә.

Йыр Бөйөк Ватан һуғышында катнашкан яугирҙарға арнала. Әгәр зә тәүге ике куплетты тыйнак һәм тотанаклы итеп башкарыу дәрәҫ булһа, өсөнсөнөн ғорур һәм тантаналы йырларға кәрәк, сөнки был – йырҙың кульминацияһы. Кушымтала балалар музыка коралдарын – өсмөйөш менән кыңғырауҙарҙы кушырға мөмкин: уларҙан таралған тауыш олатайзар мизалдарының сыңлауына окшаған.

ОЛАТАЙЫМ МИҶАЛДАРЫ

Р. Ураксина һүзҙәре

Моңло

First system of the musical score, showing the vocal line and piano accompaniment. The piano part includes a melodic line in the right hand and a bass line in the left hand.

Second system of the musical score, including the vocal line with lyrics and piano accompaniment. Dynamics include piano (*p*) and mezzo-forte (*mf*).

1. О - ла - та - йым ми - зал - да - ры сың - ғыл - дап, сың - сың сың - лай.

Third system of the musical score, including the vocal line with lyrics and piano accompaniment. Dynamics include mezzo-forte (*mf*).

Мин тың - ла - йым шул сың - дар - зы, нең - лем дә сың - ды тың - лай.

Кушымта

f форур

Сың - сың, сың - лай - зар, "Без ең - дек", - тип йыр-лай- зар.

f *dim.* *mf*

f *mf*

Сың - сың сың- лай- зар, "Без ең - дек", - тип йыр-лай- зар. йыр-лай- зар.

f *mf* 1.2. 3. *dim.* *mf* *f* *f*

Р. Ураксина Пүзгәре

2. Олатайым оло яуза
Ауыр юлдарзы үткән.
Еңеүсе олатайымды
Тыуган яктары көткән.

Кушымта.

3. Олатайым мизалдары
Сыңғылдай һағыш менән:
— Онотмағыз, онотмағыз
Кемдәр зур яуза үлгән.

Кушымта.

a-m7 D f C D7 e-m

ки - тап - тар мин у - кы - йым — ми-ңә бе-лем еҗ - төл- һен. Шу - ға күп

a-m *cresc.* D f

уй - ҙар мин уй - ла - йым, кы - ҙык - һы - нам да

e-m *mp* a-m *mf* D *mp*

хо - ра - йым, шу - ға мин мөк - төп - тө у - кы - йым,

C *mf* D 1. e-m 2. E *mf*

у - кы - тыу-сым өй - рөт- һен. Бел - һен. өй - рөт- һен...

2. Белһәң ине, белһәң ине,
 Белһәң ине, белһәң ине,
 Болоттарҙы
 Кем кыуалай һауала?
 Белһәң ине, белһәң ине,
 Ә ямғырын яузырғанда
 Болот кайҙан һыу ала?

Кушымта.

Йыр Халык-ара катын-кызлар көнө — 8 Мартка арналган. Якты, джаз ритмы менән һуғарылган, байрамса яңғыраған был йыр 5–7 йәшлек балаларға тәғәйенләне.

ӘСӘЙЗӘР БАЙРАМЫ

Р. Ураксина һүззәре

Күңелле, джаз ритмында

mp
1. Як - ты

mf *dim.* *mp*

cresc. *mf* *mp*

көн, нур-лы көн, был нин - дәй көн и - көн? Як - ты

cresc. *mf* *mp*

cresc. *mf* *mp* *cresc.*

көн, нур-лы көн, был нин - дәй көн и - көн? Ә - сәй -

cresc. *mf* *mp* *cresc.*

f *mf* *cresc.*

зәр бай-ра - мы, был шун - дай кән и- кән. Ә - сәй - зәр бай-ра - мы,

f *mf*

был шун - дай кән и - кән.

1.2. Тамамлау өсөн

1.2. Тамамлау өсөн

f

2. Эсәйем, алтыным,
Кил һине үбәйем. } 2 т.
Шатланып карап тор,
Зур булып үсәйем. } 2 т.

3. Күңелгә бир рәхәт
Якты көн, нурлы көн. } 2 т.
Эсәйзәр байрамы
Бәхетле, нурлы көн. } 2 т.

Методик күрһәтмә.

Был йыр Алтынгөл исемле бөләкәй кызга багышланган. Ул йырһыз һәм бейеүһез үзен бер көн дә күз алдына килтерә алмай. Йырһыз көйө байтак үзгәрәп тороусан, вакыты менән бөләкәс сексталарга һәм таза квинталарга күтәреләп йә төшөп китә. Музыкаль яктан һәләтле балалар өсөн язылган. Йыр 16-сы һәм 8-се ноталар менән башлану сәбәпле, һүззәр тиз һәм анык әйтәргә тейеш, былар барыһы ла якшы дикцияны үстәрә. Йырһы якты, асык, аңгырап торған тауыш менән башкарыу хуплана.

АЛТЫНГӨЛ

Р. Ураксина һүззәрә

Дәртле

1. Мин И - рән-дек як - та - ры - нан, Ал - тын-гөл мин, Ал - тын - гөл,
А - та-йым-ды, ө - сә - йем - де йыр - ға һа-лып йыр - ла - йым.

Кушымта

би-шем тул-ды, ал - тым кит - те бы - на ин - де ал - ты көн. Ал -
Гөл йыр-ла-ғым ки - леп то - ра, йыр-за-рым-ды тый - ма - йым.

тын, ал - тын, Ал - тын - гөл, ал - тын - ла - нып уй - нап - көл, Ал -

тын, ал - тын, Ал - тын - гөл, ал - тын - лан - ған Ал - тын - гөл. Ал -

mf fis-m D

тын, ал - тын, Ал - тын - гөл, ал - тын - ла - нып уй - нап - көл. Ал -

f E *dim.* cis-m fis-m

тын, ал - тын, Ал - тын - гөл, ал - тын - лан - ған Ал - тын - гөл.

fis-m D E

1. E A *gliss.* 2. cis-m fis-m

2. Якты кояш, сәскәләр зә
 Йырланалар йырымда.
 Бөгөн йырлаган шат йырым
 Бына үзем турында.
 Исемемде яратамын,
 Яңгырай моңло йырзай.
 Йырымдагы исемем дә
 Тарала алтын нурзай.
 Кушымта.

Методик күрһәтмә.

Был йыр ритм һәләтен үстөрөгә булышлык итә, сөнки 4-се, 8-се һәм 16-сы ноталарзың синкопалары алмаш килә. Йырзың көйө секвенцияларзан төзөлгән һәм беренсе фразаның ритмы периодик рәүештә кабатлана, шуға күрә, синкопалы ритмлы булыуға карамастан, ул тиз өйрөнелә. Йыр дөртлө до-мажорға язылган, әммә теләгәндә 2 йәки 3 яртышар тонға күтәргә мөмкин. Тыпырлау һәм сәпәкәй итеү йырзы өйрөнөүзә еңеләйтә, бәрәстән һикерөзәрән күрһәткән сакта сәпәкәй итеү еңел басымға тура килергә тейеш. Синкопаларзы якшырак һиземләү өсөн, шым һәм тулы тауышта тексты әйтеү әһәмиәтле. Бәләкәс бәрәстәрзән уйнауына, һикереп шаярыузарына окшатып, йырзы еңел, дөртлө башкарырға кәрәк.

БЭРЭС КУНАККА БАРА

Г. Ситдикова һүззәре

Дәртле, шаян

1. Тә - кө кит - те те - ке, те - ке, те - ке ку - нак - ка, ку - нак - ка,

кай - зан тәм - ле ес - тәр ки - лә шул як - ка, шул як - ка.

Тә - гәр - мäs - тәй бы - нау өй - зә кем и - кән, кем и - кән?

∞

mf

Өй - зә ми - кән, тү - гел ми - кән, ме и - кән дә ме и - кән?

mf

2. Серәкәйзәр серелдәшә:
 – Сер зә сер, сер зә сер,
 Гин өйөңә инеп кара,
 Кер зә кер, кер зә кер.

Май куңызы килеп етә:
 – Ғыжы-Ғыж, Ғыжы-Ғыж,
 Хужаһыз өйгә кем инә –
 Һыз за һыз, һыз за һыз. } 2 т.

3. Төгәрмәстәй өйзән сыға
 Төгәрлек, төгәрлек.
 Мөгөззәрен һелкеп куя
 Тәкәббер, тәкәббер.

Куркты тәкә:
 – Кускар ағай,
 Инмәйем, инмәйем,
 Һиңә бүтән кунак булып
 Килмәйем дә килмәйем. } 2 т.

Методик күрһәтмә.

Бәхетле бала сак тураһындағы йыр. Кайһы бер кыйынлыктар көйгә түгел, ритмда бар. Ул – синкопалы һәм был үзәнсәлек йырға шаянлык, мутлык характерын өстәй. Был ритмды балалар тизерәк ошон өсөн, уны кат-кат эстән генә бышылдап кабатлатырға кәрәк.

ШАЯН ЙЫР

И. Илембетова һүззәре

Йәнле, дәртле

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of a piano accompaniment and a vocal line. The piano part features a syncopated melody in the right hand and a steady bass line in the left hand. The vocal line is marked with dynamics *f* and *mf*. The lyrics are in Tatar and Russian.

f *mf*

1. Сәс - кә - ләр - зән сәс-кә - ләр - гә кү - бә - ләк - тәр о - са - лар.

Кү - бә - ләк - тәр - зән дә ма - тур ша - ян кыз - зар, ма-лай - зар.

f *mf*

Кушымта

p *mp*

Тур - ғай - зар о - са пыр - пыр, бе - сәй ир - кө - ләй мыр - мыр,

p *mp*

f cresc. *ff*

без йыр - лай - ыз, без уй - най - ыз, бе - йей - без ты - пыр - ты - пыр.

f cresc. *ff*

p Тур-гай-зар о - са пыр - пыр, *mp* бе - сәй ир - кә - ләй мыр - мыр,

p *mp*

f без йыр-лай-быз, *mf* без уй - най-быз, бе-йей-без ты-пыр - ты - пыр.

f *mf*

2.

f

2. Йүгерәләр, һикерәләр

Ҡис кенә тик тормайҙар.
Алсак йөзлө, шат күңелле
Шаян кызҙар, малайҙар.

Кушымта.

Методик күрһәтмә.

Йыр бөтә өлөсәйҙәргә бағышлана, 8 Март байрамына карата балаларға өйрәтергә тәкдим ителә.

Был – шаян йыр. Ул джаз стилиндә язылған. Балаларҙың йырҙы пунктирлы ритмда һәм шат кәйефтә башкарыуы мотлак. Йырлағанда мимиканың үзгәреш тороуы шарт: аптырау, аңламау, үпкөлөү, шатлык йөзгә сағылырға тейеш. Асыҡ дикция һәм артикуляция кәрәк. Бының өсөн һүзгәргә төрлө темптарҙа шыбырлап әйтеү ярашлы итәсәк. «Понимаешь? – тим» фразаның артабанғы йүнәлеште түбәнге октаваға төшөүенә игтибар итергә кәрәк. Был фразаны балалар интонация менән йырлаһын өсөн, тәүҙә һүҙгә үз аллы (сольфеджио), һуңынан аккордлы озатыу ярамында кысҡырып (бөтә тауышка) башкартырға мөмкин. Аккордтар тональлекте ишетергә һәм кәрәкле ноталарға һалып йырларға ярашлы итә.

МИНЕҢ БАБУШКАМ

Г. Ситдикова һүзгәре

Шаян

С *mp* G C a+C a7 a-m7
Ми - нең ба - буш - кам һөй - лә - шө бел - мөй — я - ра - там, ти - се,

G C F *cresc.* F2
“Ай лав ю”, - ти - мөй. “Хау ду ю ду, — тим, — инг - лиш зна - ешь, — тим, —

mf
F2b7

dim D *g-m* *mp* *g-m*

я — род-ной твой внук, по - ни-ма - ешь?" — тим. Лю - бить ит-мәй - зәр

g-m2 *cresc.* *e ум.7*

ба - буш-кам ми - не, юк - на ин - глиз - сә,

С F D *g-m* С *mf* F

нис ю-ғы рус - са, нис ю-ғы рус - са өй - рә-нер и - не.

Методик күрһәтмә.

Был шаян йыр атайзарзың байрамы — 23 Февралгә бағышланған. Балалар хорауы буйынса ул «рәп» стилиндә ижад ителде һәм музыкаль грамота кағизәләре буйынса анык тына билдәләнгән юғарылығы булмаған тауыштар «х» тамғаһы (икенсе төрлө әйткәндә, «һөйләү» телмәре) менән бирелде.

Солист партияһын йырзы тиз, анык һәм матур итеп башкара белгән укыусыға бирергә кәрәк. Кушымтаны бөтә балалар йырлай. Йомғаклау (кода) солист һәм хор араһындағы диалог кеүек язылған. Йырза әллә ни вокаль кыйынлыктар булмаһа ла, уны «уйнап», театрлаштырылған күренеш кеүек күрһәтә белергә кәрәк.

ШӘП КЕШЕ

Р. Миңнуллин һүззәре

Шаян

f

Солист

F mp cresc. *mf*

1. Ул ми - не һуң - ға ка - лып кайт - кан - ға әр - лә - һә лә,

g-m mf cresc. *C* *F*

ир - тө - нән кис - кә кә - зәр уй - нар - ға бир - мө - һә лә,

F mf *F+d*

ки - тап у - кып ят - кан - да ми - ңә йо - мош тап - һа ла,

g-m mf cresc. *C* *f* *F*

ү - зе, кайт - кас, ди - ван - да гә - зит у - кып ят - һа ла.

Хор *Кушымта*

d-m *g-m* *C7* *F*

Ул - ер - зә иң шәп ке - ше, шәп ке - ше - ғә - жәп ке - ше!

d-m *g-m* *1.2.* *C f* *F mf*

Ул - иң - иң кәс - лә ке - ше, ба - һа - дир төҫ - лә ке - ше!

Тамамлау есен

Солист Хор Солист *f* Хор

Кем ти - һе - гез - ме? Кем? Кем? Ул ке - ше ми - нең а - тай, әл - бит - тө!

2. Минең әле бер кат та
 Колакты бормаһа ла,
 Һабантуйзарза мине
 Еңгәне булмаһа ла,
 Ул — зирәк тө, шаян да,
 Ажыллы ла, һәйбәт тө.
 Кәңәшсе һәм ярҙамсы,
 Ул алтын куллы кеше!

Кушымта.

Методик күрһәтмә.

Тылсым — ул бөләкәй «тылсымсылар» — йыр һәм бейеү аша бөтә тирә-якты матурлыкта табан үзгәрткән балалар иле. Ике тауышка йырлау өсөн. Йырзың башында сопрано партияһы (staccato) тамсының тамғанын сағылдыра. Шул фонда альттар сәйер, хатта әкиәти йәки мөгжизәле бишек йыры кеүек төп көйзә башкара. Күңелле кушымта тиз һәм шат бейеү кеүек йырлана. Бында иң мөһиме — тылсымлы музыка донъяһы атмосфераһын тығузырыу. Уның өсөн тауыштарзың яңғырауыҡлы, осоусан (таралыусан) характерға булығына ирешергә кәрәк. Хормейстер теләге буйынса йырзы бер тауышка ла йырларға мөмкин.

ТЫЛСЫМ

3. Фәйзуллина һүззәре

Моңло

The musical score is arranged in three systems. The first system contains two staves: Soprano (top) and Alto (bottom), both in treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a common time signature (C). The notes in these staves are mostly rests. The second system contains a grand piano (G-clef and F-clef) with a treble clef and a bass clef. The piano part features a melodic line in the right hand and a rhythmic accompaniment in the left hand. Dynamics markings include *mp* (mezzo-piano), *mf* (mezzo-forte), and *mp* again. The piano part is marked with a 'mo' (more) hairpin and includes accents over certain notes.

mp
Тыл - сым, тыл - сым...

mf

1. Тыл - сым, тыл - сым — моң донъ-я - ны, мөг-жи-зәң-дән
Зәң - гәр о - фок - тар-зы иң-ләр ө-сөн, һин би - рә-һең

f
mp

dim. *mp* *cresc.*

dim. *mf* *cresc.*

та - мам ар - бал - дым. Кү - нел - дәр - зә шат - лык а - уаз - да - ры
без - гә рух, кес - тө. Тыл - сым, тыл - сым, һин - дә саф - ла - на - быз

dim. *mp* *cresc.*

Еңгәле булмаһа ла,
Ул — зирәк тө, шаан да,
Ашылһа ла, һайбәт тө.
Кәңәшә һәм арзамсы,
Уч алтын туһаһа кешә!
Кушымһа.

1. 2.

баш - ка - ла - ры ки - нәт та - рал - ды.
та - быр ө - сөн

1. 2.

2. *Кушымта* *f* дәрәтле
Тыл- сым, тыл -
f
Тыл- сым, тыл -
ер - зә бә - хет - те.

cresc. *f*

СЫМ, о - шо из - ге а - уаз са -к(ы)рып тор -

СЫМ, о - шо из - ге а - уаз са -к(ы)рып тор -

fis-m7 h-m

һон без - зе гел бер - гә, кү - ңел-дәр - зә из - ге моң би - ше -

һон без - зе гел бер - гә, кү - ңел-дәр - зә из - ге моң би - ше -

E7 *tr* A

гән тир-бәл-дәр - гән гә - зиз был ер - гә. Моң и - ле -

tr

гән тир-бәл-дәр - гән гә - зиз был ер - гә. Моң и - ле -

A mf mp fis-m7 mf

нә ил - тер из - ге һук - мак баш - ла - на ул без - зең "Тыл - сым" -

mf mp mf

нә ил - тер из - ге һук - мак баш - ла - на ул без - зең "Тыл - сым" -

D mp h-m f E mf

да. Йыр - ла - ған - да дәрт - ле яң - ғ(ы)рар йыр - зар, баш - ка өн -

mp f mf

да. Йыр - ла - ған - да дәрт - ле яң - ғ(ы)рар йыр - зар, баш - ка өн -

f

дәр ты - нып тор - һон - дар!

f

дәр ты - нып тор - һон - дар!

f cresc. ff

2. «Тылсым» — бит ул моң бишеге,
 Сыңлап тора һәр сак йырҙары,
 Бөркөт һымак батыр малайҙары,
 Аккош кеүек һылыу кызҙары.

Безҙең өсөн матур йырҙар йырлау
 Оло бәхет үзе донъяла.
 Йыр һөйгәндәр бигерәк бәхетлеләр,
 Һынатмастар улар бер кайҙа ла.

Кушымта.

Методик күрһәтмә.

Тәбиғәт, йыл мизгелдәре, коштар һәм хайуандар тураһындағы («Яз килә», «Көз», «Яңы йыл», «Кыш бабай», «Тыныслыҡ сыйырсығы», «Күбәләк», «Тал», «Йәйге каникул») йырҙар циклы балаларҙа тәбиғәткә карата һаҡсыл мөнәсәбәт тәрбиәләй, уның төрлө тауыштарын — япрактар шаулауын, шишмә сылтырауын, коштар һайрауын ишетергә өйрәтә. Бетә йырҙар ҙа башкарыуға уңайлы. Уларҙы сәхнәләштерергә тәждим ителә: тасуири мимика, тыпырлау-ҙар, ябай бейеү хәрәкәттәре һәм төрлө музыка коралдарында уйнау йырҙарҙың образдарын, һис шикһез, сағыуыраҡ күрһәтергә ярҙам итә.

ЯЗ КИЛӘ

И. Илембәтова һүзҙәре

Күңелле

mp

a-m d-m E7 a-m a-m d-m e-m a-m

mf

a-m d-m G C a-m d-m e-m a-m

f *mf*

Кушымта

Яз, яз, яз ки - лә, ко - яш кү - нел -

ле кө - лә. Яз, яз, яз ки - лә, ко - яш кү - нел - ле кө - лә. - ле кө - лә.

2. Танаузарга кояшкай
 Гипкелдәрен тарата.
 Шат, көләс балаларзы
 Кояш бигерәк ярата.
 Күләүеккә сумалар
 Сыр-сыу килеп тургайзар.
 Яз килде, тип, шатланып
 Улар шулай уйнайзар.

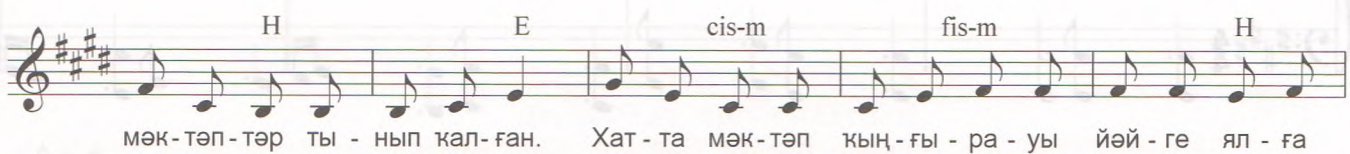
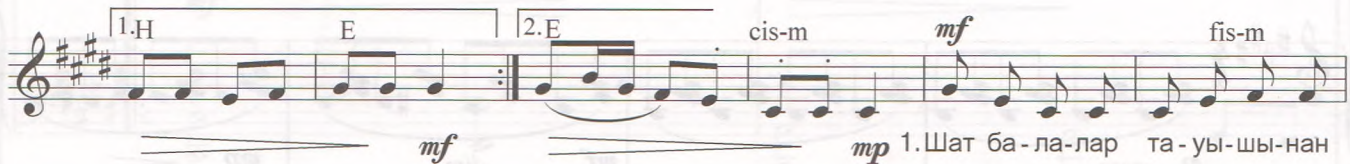
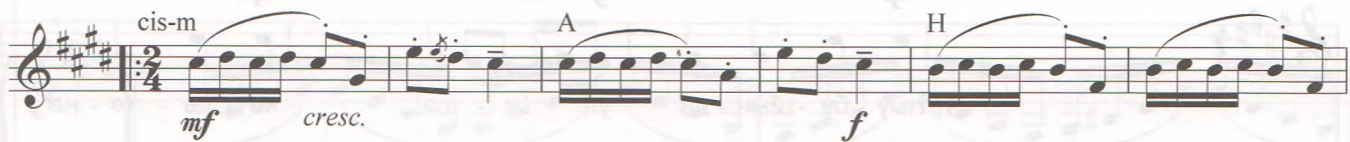
Кушымта:

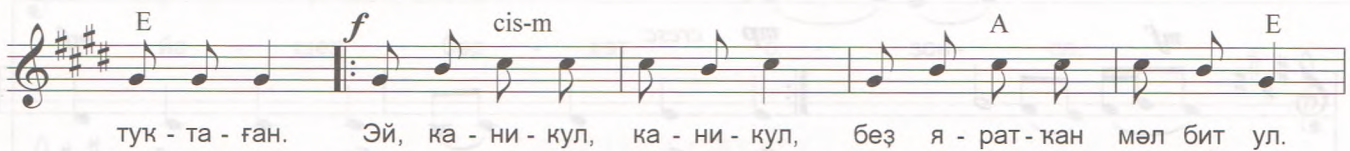
ЙӘЙГЕ КАНИКУЛ

И. Илембәтова һүззәре

Күңелле, дөртле

Кушымта

2. Ял итә укытыусылар,
Ял итә укыусылар,
Йәйге каникулдан йәмле
Тагы ниндәй вакыт бар?

Кушымта.

3. Күбәләктәй узышырбыз
Сәскәле тугайзарза,
Балык кеүек сумып, сумып
Йөзәрбөз тулкындарза.

Кушымта.

ЎНГҮНТАЛ

Р. Ураксина ҳүззәре

Моңло

mp *mf* *mp*

1. һыу бу - йын - да ул ү - сә, кө - нө - тө - нө

p cresc. *mf dim.* *mp*

mf *mp cresc.* *mf*

һыу э - сә. Яр ба - шын - да ба - шын сай - кай,

mf *mp cresc.* *mf*

1. *mp* 2.

йәй - ге йом - шак ел иҗ - һө. ел иҗ - һө.

1. 2.

mp

mf

2. Сыл - тыр - сыл - тыр - төң - кө - лә - ре .

mf

Detailed description: This system contains the first two lines of music. The top line is a vocal melody in treble clef with a key signature of three sharps (F#, C#, G#) and a common time signature. It begins with a repeat sign. The lyrics are "2. Сыл - тыр - сыл - тыр - төң - кө - лә - ре .". The piano accompaniment consists of two staves: the right hand in treble clef and the left hand in bass clef. The right hand features a continuous eighth-note pattern with slurs, while the left hand provides a simple harmonic accompaniment with quarter notes and rests.

йә - шел бәр - хәт о - зон - са.

Detailed description: This system contains the second two lines of music. The vocal line continues with the lyrics "йә - шел бәр - хәт о - зон - са.". The piano accompaniment continues with the same rhythmic and melodic patterns as in the first system.

Сыл - тыр - ла - шып то - ра - лар

Detailed description: This system contains the final two lines of music. The vocal line concludes with the lyrics "Сыл - тыр - ла - шып то - ра - лар". The piano accompaniment continues with the same rhythmic and melodic patterns as in the previous systems.

mf 1. *mp* 2. *mp*

көн - дәр - тән - дәр бу - йы - на. тап - май - зар.

rit.

1. 2. *mp* *mp*

3. Елбер-елбер сәләм бирә
 Ығылма бил талкайзар.
 Талға баһып һайрай коштар,
 Талдан шәбән тапмайзар.

КУБӘЛӘК

Р. Ураксина һүззәре

Күнелле

mp *mf* *mp*

mp *mf* *mp*

1. Леп - леп - леп, леп - леп - леп, шат - ла - на, бе - йей ул.

mp *mf* *mp*

Сәс - кә - нән сәс - кә - гә хәл бе - леп йө - рөй ул.

f *mf*

Кушымта

Йәй - го - ро әй - лә - нә ка - на - ты о - сон - да,

mp ————— *mf* ————— *mp*

бә - хе - те, шат - лы - ғы леп - леп - леп о - соу - за.

mp *mf* *mp*

2. Сәскәләр һуттарын
 Эсә лә күбәләк,
 Леп-леп-леп елпенә
 Сәскәләр тирәләп.

Кушымта.

3. Кояштың үзенән
 Күбәләк нур ала,
 Күбәләк һут әскәс,
 Сәскә лә нурлана.

Кушымта.

ТЫНЫСЛЫК СЫЙЫРСЫҒЫ

Р. Ураксина һүззәре

Күңелле

1. Яз ет-кәс, кар кит-кәс,

mp *mf* *dim.* *mp* *p*

mf кил - де бит *mp* сы - йыр - сык. Донь - я - лар *mf* йәм - ле, ти, бул - ған - да

mp ты - ныс - лык. *Кушымта* най - ра - ны шат йы - рын: "Бай - рам - ға, —

mf ти, — йы - йын. Тыу-ған йорт *f* тып-ты - ныс", — тип йыр- лай сы-йыр - сык.

2. Бик йырак ерзәрзән
 Килгән шул сыйырсык.
 Теләге бер генә:
 Тыныслык, тыныслык!

Кушымта.

КӨЗ

М. Кәрим һүззәре

Вальс темпында

1. Ты - мык күл буй - за - рын о - я ит - кән ит - кән өй - рәк - тәр зә кит -
 те а - лыс - ка. Хуш-лаш - ты-лар бө - гән у-лар ме - нән
 бер - гә үс - кән ны - лыу ка - мыш - тар. Көз ко - я - шы йө -
 зә зәң-гәр күк - тө, ша - ян ел-дәр уй - нап ү - тө - ләр.
 Сук - лы шөл я - бын - ған ка-йын - дар - зың һа -
 ры шөл сук - та - рын һү - тө - ләр. Өй - - ләр.

2. Өй алдында яңгыз карт тирәгем
 Һуңгы япрактарын какһа ла,
 Тормошта яз — сирень ағастары
 Сәскә ата кеүек баксала.

Кушымта.

ЯҢЫ ЙЫЛ

Ә. Алдырханова һүззәре

Дәртле

mp Es B Es c-m

1. һа - ғы - нып кәт - төк һи - не, һау - мы, һау - мы, Я - ңы йыл. Төк - лә а - я -

mf B Es Es *f*

ғың ме - нән бә - рә - кәт - лә кил бы - йыл. Я - ңы йыл, Я - ңы йыл,

B7 *mf*

би - ге - рәк кү - ңел - лә без - гә. Кү - мәк - лә - шеп бер - гә, бер - гә,

1. Es B *f* Es

бә - хет һи - бә - йек ер - гә. бә - хет һи - бә - йек ер - гә.

2. Шатлык-кыуаныстар менән
Яңы йыл килә безгә.
Тылсымлы мөгжизәләре
Төрлө бүләк һәр кемгә.

Кушымта.

2. ЖЫШ БАБАЙ

Р. Ураксина нүззөре

Күнелле

Кушымта, аларда

f

mf

1. Кыш ба - бай-зың ак ту- ны, би-г(е)рөк ма - тур, вөт шу - ны.

mf

2. Үй алдында ягырар карт үрөгөм
Ауңгы ярактарым жакша да,
Ормонгта аз - сирепи агастары

mf

Кыш ба - бай-зың ак ту- ны, би-г(е)рэк ма - тур, вәт шу - ны.

Ту - нын ке - йә лә бе - йей, ма - тур ба - ҫа, әйт шу - ны.

Ту - нын ке - йә лә бе - йей, ма - тур ба - ҫа, әйт шу - ны.

2. Әй, Кыш бабай, Кыш бабай, } 2 т.
 Матур бейей шук бабай.
 Яз етеү менән каса, } 2 т.
 Әзләһәң дә, юк, малай.

ЙӨКМӨТКЕҢЕ

Инеш	3
Сәләм. <i>Халык һүззәре</i>	5
Бишек йыры. <i>Р. Шәғәлиев</i>	6
Әсәйем, кәзәрлем. <i>Р. Зөбәйер</i>	9
Мин үземде яратам. <i>И. Илембәтова</i>	12
Был миңең тыуған ерем. <i>Р. Ураксина</i>	14
Салауат батыр. <i>Р. Ураксина</i>	16
Курай. <i>Р. Ураксина</i>	18
Мандолина. <i>Р. Ураксина</i>	20
Кумыз. <i>Р. Ураксина</i>	21
Башкортостан – тыуған ерем. <i>И. Илембәтова</i>	23
Шәжәрә. <i>Р. Айсыуакова</i>	26
Һаумыһығыз, ауылдаштар! <i>Ә. Алдырханова</i>	27
Олатайым мизалдары. <i>Р. Ураксина</i>	28
Белһең ине... <i>И. Илембәтова</i>	31
Әсәйзәр байрамы. <i>Р. Ураксина</i>	33
Алтынгөл. <i>Р. Ураксина</i>	35
Бәрәс кунакка бара. <i>Г. Ситдикова</i>	37
Шаян йыр. <i>И. Илембәтова</i>	39
Миңең бабушкам. <i>Г. Ситдикова</i>	42
Шәп кеше. <i>Р. Миңнуллин</i>	43
Тылсым. <i>З. Фәйзуллина</i>	45
Яз килә. <i>И. Илембәтова</i>	50
Йәйге каникул. <i>И. Илембәтова</i>	53
Тал. <i>Р. Ураксина</i>	54
Күбәләк. <i>Р. Ураксина</i>	56
Тыныслык сыйырсығы. <i>Р. Ураксина</i>	58
Көз. <i>М. Кәрим</i>	60
Яңы йыл. <i>Ә. Алдырханова</i>	61
Кыш бабай. <i>Р. Ураксина</i>	62

Методическое пособие

Зиннурова Альфия Сайтовна

Компьютерная нотографика И. И. Хисаметдинова

ВЕСЕЛОЕ ДЕТСТВО

Сборник песен для детей

(на башкирском языке)

Редакция мәдире Г. А. Раянова

Мөхәррире И. М. Йосопова

Бизәләш мөхәррире А. Р. Мөхтәруллин

Техник мөхәррире В. Р. Абдрахманова

Корректорлары Л. Ф. Саниева, А. Х. Хәкимова

Басырға кул куйылды 17.04.13. Форматы 60x90 1/8. Офсет кағазы. Мәктәп гарнитураһы. Офсет ысулы менән басылды. Шартлы баһма таб. 8,0. Шартлы буяу отг. 18,0. Иҫәп-нәшер таб. 10,52. Тиражы 2400 дана. Заказ 130509.

Башкортостан Республикаһының Зәйнәб Бишпева исемендәге
Башкортостан «Китап» нәшриәте дәүләт унитар предприятиһы.
450001, Өфө, Октябрь проспекты, 2.

Әзәр файлдарҙан басылды.

Башкортостан Республикаһының
«Белая река» нәшриәте дәүләт унитар предприятиһы.
450078, Өфө, Салауат Юлаев проспекты, 55.

Элфиә Сәйет кызы Зиннурова 1960 йылдың 19 июлендә Баймак районының Мерәс ауылында донъяга килә. Бәләкәйҙән йыр-моңға гашик кыз 8 йәшенән Баймак музыка мәктәбенең фортепиано класында шөгөлләнә башлай. 1972 йылда Республика йәш пианистар конкурсындағы уңышлы сығышынан һун, Өфө дәүләт сәнғәт институты янындағы музыка мәктәбенә уқырға сақыралар. 1976–1980 йылдарҙа Э. Зиннурова – Өфө сәнғәт институты студенткаһы.

Хезмәт юлын Сибай педагогия училищеһында башлай. 1987 йылда Казан дәүләт педагогия институтының музыка бүлеген тамамлай. Унда уқығанда балалар өсөн тәүге йырҙарын, фортепиано өсөн әсәрҙәрҙен ижад итә.

1993 йылда БДУ-ның Сибай институтына эшкә килә һәм байтаҡ йылдар музыка кафедраһын етәкләй. «Сулпан» балалар вокаль-хореографик ансамблен ойоштора.

2002 йылда педагогия фәндәре кандидаты исеменә, 2004 йылда РФ-ның Мәғариф һәм фән министрлығы карары менән традицион баһкарғы өлкәһендә доцент дәрәжәһенә лайыҡ була.

Музыкаль-эстетик тәрбиә биреү өлкәһендәге уңыштары өсөн «БР-ҙың атказанған сәнғәт эшмәкәре» исеме бирелә. Әлегә көндә Элфиә Зиннурова М. Акмулла исемендәге БДПУ профессоры.

